

1) UVODNI DEO - UOPŠTE O OBAVEZNIM OSIGURANJIMA U SAOBRAĆAJU

Kad govorimo o obaveznim osiguranjima u saobraćaju, govorimo, pre svega, o osiguranju od odgovornosti. Uobičajeno da kada govorimo o obaveznim osiguranjima, da tada mislimo, na prvom mestu, o osiguranju od autoodgovornosti. Zbog različitih shvatanja oko navedenih termina, kao i zbog mogućnosti korišćenja drugih, mi ćemo, ipak, da, u ovom radu, koristimo izraz koji se najčešće koristi, a to je osiguranje od autoodgovornosti. No, u obavezna osiguranja ne spada samo osiguranje od autoodgovornosti, već i druge vrste obaveznih osiguranja. Vrste obaveznih osiguranja u saobraćaju su sledeće:

1. osiguranje putnika u javnom prevozu od posledica nezgode;
2. osiguranje vlasnika motornih vozila od odgovornosti za štetu koju pričine trećim licima;
3. osiguranje vlasnika vazduhoplova od odgovornosti za štetu koju pričine trećim licima i putnicima; i
4. osiguranje vlasnika čamaca od odgovornosti za štetu koja se pričini trećim licima¹.

Vlasnik je korisnik ili drugo lice na koje je registrovano prevozno sredstvo u skladu sa propisima. Osiguranjem vlasnika prevoznog sredstva od odgovornosti za štetu nanесenu trećim licima pokrивene su, pod uslovima i na način propisan ovim zakonom, štete koje to prevozno sredstvo pričini trećim licima, nezavisno od toga ko upravlja prevoznim sredstvom.

Sa druge strane, lice koje upravlja prevoznim sredstvom, odnosno, vozač, dužno je da za vreme upotrebe tog sredstva u saobraćaju ima polis osiguranja ili drugi dokaz o zaključenom ugovoru o osiguranju.

Naravno, česte su situacije, kada prevoznim sredstvom upravlja lice - vozač koji nije vlasnik tog prevoznog sredstva. Tada je vlasnik prevoznog sredstva dužan da, licu koje upravlja prevoznim sredstvom, omogući da za vreme upotrebe prevoznog sredstva ima polis osiguranja ili drugi dokaz o zaključenom ugovoru o osiguranju, a vlasnik motornog vozila i Evropski izveštaj o saobraćajnoj nezgodi².

¹ Petrović Z., Čolović V., Mrvić Petrović N., Obavezna osiguranja u saobraćaju i naknada štete, Beograd 2010., str.15-16

² Petrović Z., Čolović V., Mrvić Petrović N., nav.delo, str. 16

Kod osiguranja vlasnika vazduhoplova od odgovornosti, lice koje upravlja vazduhoplovom dužno je da polisu osiguranja ili drugi dokaz o zaključenom ugovoru o obaveznom osiguranju preda na zahtev ovlašćenog službenog lica pre poletanja ili posle sletanja vazduhoplova.

U slučaju saobraćajne nezgode, vozač je dužan da svim učesnicima saobraćajne nezgode koji imaju pravo podnošenja odštetnog zahteva po ovom zakonu, da lične podatke i podatke o obaveznom osiguranju.

Pomenuli smo nekoliko opštih pravila, koja se tiču obaveznog osiguranja od odgovornosti, kao i obaveze posedovanja polise osiguranja, kao idrugih dokumenata, koje dokazuju vlasništvo nad prevoznim sredstvom ili ovlašćenje da se tim prevoznim sredstvom može upravljati. U daljem izlaganju ovog, uvodnog, dela, biće reči još o nekim opštim pojmovima, odnosno, institutima, koji se pojavljuju u navedenim oblicima osiguranja, koji se, uostalom, definišu i u uvodnom delu Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju³. To se, pre svega, odnosi na ugovor o obaveznom osiguranju⁴.

2) UGOVOR O OBAVEZONOM OSIGURANJU

O ugovoru ili ugovorima o obaveznom osiguranju biće i naknadno govora, ali mi, na ovo mestu, moramo konstatovati da obavezno osiguranje ne može nastati, ako nema ugovora o obaveznom osiguranju, odnosno, vozilo – prevozno sredstvo se ne može biti u saobraćaju, ako on nije zaključen. Vlasnici prevoznih sredstava kojima se obavlja javni prevoz putnika i vlasnici drugih prevoznih sredstava, dužni su da zaključe ugovor o obaveznom osiguranju pre nego što se prevozno sredstvo stavi u saobraćaj. Jedna od tema, kojoj će biti posvećena pažnja, a koja se tiče statusa ugovora o obaveznom osiguranju, jeste i stečaj osiguravajućih društava. Ako se pokrene stečajni postupak protiv osiguravajućeg društva, tada zaključeni ugovori o obaveznom osiguranju ostaju na snazi do isteka vremena na koje su zaključeni⁵.

Osiguravajuće društvo je dužno da zaključi ugovor o obaveznom osiguranju u skladu sa uslovima osiguranja i tarifama premija osiguranja, koji su na snazi u vreme zaključenja tog ugovora. Međutim, osiguravač ne može odbiti ponudu za zaključenje ugovora o obaveznom osiguranju, ako ugovarač osiguranja prihvata uslove osiguranja i tarifu premija društva za

³ Opšti pojmovi i definicije se navode u Osnovnim odredbama Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju, članovi I.- 13.

⁴ Ibidem

⁵ Petrović Z., Čolović V., Mrvić Petrović N., nav.delo, str. 16-17

odnosnu vrstu osiguranja koji važe u vreme dostavljanja ponude za zaključenje ugovora o osiguranju.

Zakon definiše i šta su u slovi osiguranja. Uslovi osiguranja sastavni su deo ugovora o obaveznom osiguranju i društvo za osiguranje dužno je da iste preda ugovaraču osiguranja pri zaključenju ugovora, a tada se smatra da je ugovarač osiguranja upoznat sa njima. Odredbe uslova osiguranja kojima se utvrđuju manja prava oštećenih lica od prava predviđenih ovim zakonom, nemaju pravno dejstvo.

Veoma je bitno odrediti, kada ugovor o obaveznom osiguranju počinje da proizvodi dejstva, odnosno, kada ta dejstva prestaju. Obaveza osiguravajućeg društva iz ugovora o obaveznom osiguranju počinje po isteku dvadeset četvrtog časa dana koji je u ispravi o osiguranju naveden kao početak osiguranja, a prestaje po isteku dvadeset četvrtog časa dana koji je u ispravi o osiguranju naveden kao dan isteka trajanja osiguranja, ako nije drugačije ugovoreno⁶.

2.1.) Uslovi osiguranja i tarife premija

Osiguravajuće društvo ne može obavljati delatnost osiguranja bez uslova osiguranja i tarifa premija. Osiguravajuće društvo je dužno da dostavi Narodnoj banci Srbije uslove obaveznog osiguranja, tarifu i premijski sistem sa tehničkim osnovama premije tog osiguranja, najkasnije 90 dana pre početka primene, i to isključivo radi provere njihove usaglašenosti sa propisima, aktuarskim načelima i pravilima struke osiguranja.

Osiguravajuće društvo istovremeno dostavlja Narodnoj banci Srbije i mišljenje ovlašćenog aktuara o dovoljnosti premije osiguranja za trajno izmirenje svih obaveza iz ugovora o obaveznom osiguranju i troškova sprovođenja tog osiguranja, kao i trogodišnji poslovni plan društva koji pokazuje dovoljnost obračunatih premija.

Ako Narodna banka Srbije utvrdi da uslovi osiguranja, tarifa i premijski sistem osiguranja nisu sačinjeni u skladu sa propisima, aktuarskim načelima i pravilima struke osiguranja, izdaje nalog osiguravajućem društvu da ih uskladi sa istima u roku od 30 dana. Isto tako, ako Narodna banka Srbije izda takav nalog, tada osiguravajuće društvo ne može primenjivati uslove obaveznog osiguranja i premijski sistem tog osiguranja zbog kojih je taj nalog izdat, do ispunjenja naloga iz tog stava.

⁶ Petrović Z., Čolović V., Mrvić Petrović N., nav.delo, str. 17